

El Bou i la Mula

El Bou i la Mula

Butlletí d'ordre intern

Número 17

Desembre de 2005

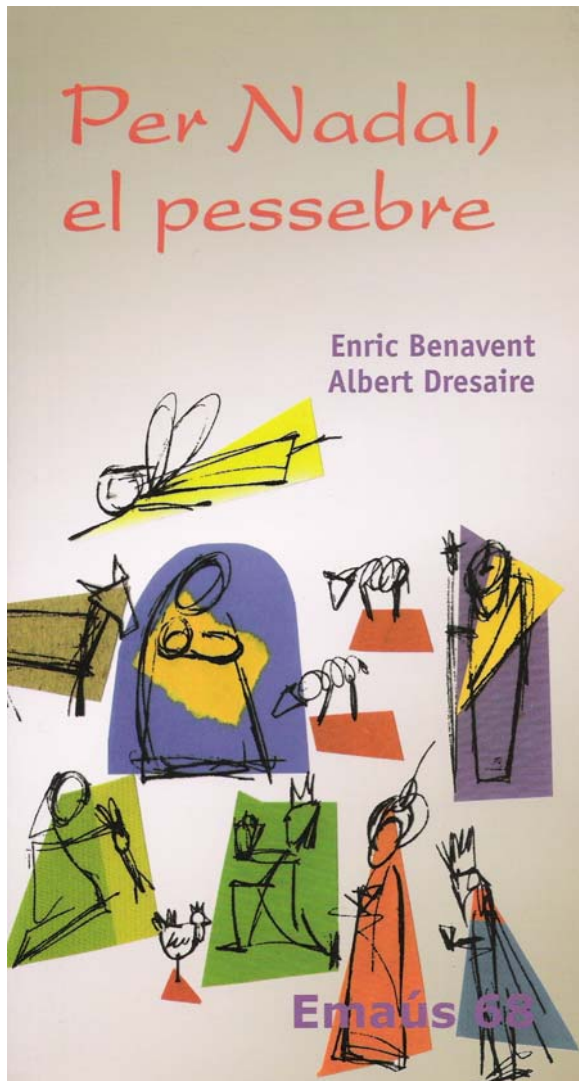
El pessebre a la Universitat

En col·laboració amb el Secretariat de Teologia a la Universitat, el nostre col·lectiu ha programat un curs sobre el pessebre. Es tracta d'un curs de 30 hores (2 crèdits de lliure configuració) que es fa a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona (edifici Plaça Universitat), els dijous de 18,30 a 21,30. El programa del curs és el següent (pot patir encara alguna petita variació):

DIA	TEMA	PROFESSOR
17/11/2005	Representacions del naixement en l'art	Jaume Aymar
	Introducció al món del pessebrisme	Enric Benavent
24/11/2005	Els relats del naixement de Jesús	Jordi Cervera
01/12/2005	Història del pessebre	Albert Dresaire
	Pessebre i patrimoni	Jordi Montlló
15/12/2005	Visita a l'exposició de pessebres de la parròquia de Betlem i a l'Associació de Pessebristes de Barcelona	Enric Benavent Bosco Garcia
22/12/2005	Elements simbòlics i antropològics del pessebre popular	Josefina Roma
12/01/2006	Associacionisme i pessebre	Jordi Montlló
	Figures	Albert Dresaire
19/01/2006	Visita al Museu Etnològic	Jordi Montlló
26/01/2006	Música i pessebre	Ramon Vilar
02/02/2006	Nous llenguatges en el pessebre	Josep M. Font
	Dimensió educativa i pastoral	Enric Benavent
09/02/2006	Manifestacions religioses en una societat laica	Joaquim Cervera
	Cloenda del curs	

Aquest curs és un repte molt important pel nostre col·lectiu, ja que hem aconseguit fer present el pessebre a la Universitat. Desitgem que aquesta primera iniciativa tingui continuïtat en propers cursos.

Per Nadal, el pessebre

Ja tenim a les mans el darrer llibre promogut per **El Bou i la Mula**. Es tracta del llibre *Per Nadal, el pessebre*, editat pel Centre de Pastoral Litúrgica dins de la col·lecció Emaús (número 68), i coordinat per l'Enric Benavent i l'Albert Dresaire. (També hi ha la versió en castellà: *El belén, para vivir la Navidad*).

El llibre recull una vintena de testimonis de persones que expliquen com han fet el seu pessebre, i com gràcies això han viscut el Nadal d'una forma diferent. Reproduïm dos paràgrafs de la contracoberta del llibre:

“Fer el pessebre és un moment per aturar-se, enmig dels atabalaments quotidians, i crear a casa, o al carrer, o a l'església, o en una residència de persones amb dificultats, o a qualsevol altre lloc, una presència amable i propera del Nadal. Amb tot el que té de força cristiana, i amb tot el que té, també, d'humanitat apta i comprensible per a tothom”.

“Fer el pessebre dóna per molt. I aquest llibre n'és una clara mostra. Hi trobareu pessebres de totes menes, més artístics i més senzills, més públics i més privats, més tradicionals i més creatius... Llegir aquestes pàgines serà una amena passejada per descobrir les moltes possibilitats d'aquesta tradició no gens passada de moda. I per sentir-se animat a continuar fent el pessebre; o, potser, a començar a fer-lo”.

El llibre té un preu de venda al públic de 6 euros i es pot adquirir a les principals llibreries religioses i, mitjançant internet, a la pàgina del Centre de Pastoral Litúrgica (www.cpl.es).

A.D.G.

INFORMEM QUE JA ÉS OPERATIVA LA NOVA WEB DE **VIAJES MAGISTER**

www.viajesmagister.com

El pessebre de la parròquia de Lurdes (barri del Poble Sec, Barcelona. Nadal de 2004)

Tot preparant el llibre *Per Nadal, el pessebre*, vam rebre diverses fotografies corresponents als pessebres que allà es descriuen. Malauradament els llibre de la col·lecció Emaús no incorporen cap il·lustració, per la qual cosa no vam poder publicar-ne cap. Per això ens hem proposat donar-ne a conèixer alguna de les més interessants en el butlletí. Comencem per les fotografies del pessebre que ens comenta en el llibre en Joan Cabot. Es tracta del pessebre fet el Nadal de 2004 per una colla d'adolescents del barri del Poble Sec, a Barcelona, que a finals d'octubre començaven a trobar-se per iniciar un procés de grup vinculat a la parròquia de la Mare de Déu de Lurdes. Eren una dotzena de nois i noies d'entre 11 i 16 anys, la majoria dels quals havia fet la catequesi infantil i havia celebrat la primera Comunió a la parròquia, encara que no tots. Bona part d'ells nouvinguts al barri els darrers anys, provinents de Colòmbia, de Bolívia i de l'Equador. L'experiència que van viure al voltant d'aquell pessebre la podeu llegir al llibre, però les fotos són aquí.

El buey y el asno en el pesebre

Escrit de **JOSEPH RATZINGER**

Extret de **EL ROSTRO DE DIOS**

Sígueme. Salamanca, 1983, pàgines 19-25

La antigua fiesta de los cristianos no es la navidad, sino la pascua: solamente la resurrección del Señor constituyó el alumbramiento de una nueva vida y, así, el comienzo de la iglesia. Por eso ya Ignacio de Antioquía (+ lo más tarde el 117 después de Cristo) llama cristianos a quienes «no observan ya el sábado, sino que viven según el día del Señor»¹: Ser cristiano significa vivir pascualmente a partir de la resurrección, la cual es celebrada semanalmente en la festividad pascual del domingo. Que Jesús nació el 25 de diciembre lo afirmó ya con seguridad por primera vez Hipólito de Roma, en su comentario de Daniel, escrito más o menos en el año 204 después de Cristo; el investigador que trabaja en Basilea, Bo Reicke, basándose en ciertos indicios, cree poder demostrar que ya Lucas en su evangelio presupone el día 25 de diciembre como el día del nacimiento de Jesús: en ese día se celebraba entonces la fiesta de la consagración del templo, establecida por Judas Macabeo en el año 164 antes de Cristo, y la fecha natal de Jesús simbolizaría de esta manera que, con él, como verdadera luz de Dios que irrumpe en la noche del invierno, se operó realmente la consagración del templo, la llegada de Dios a esta tierra.²

I

Sea lo que fuere de esto, lo cierto es que la verdadera figura que le corresponde la recibió la fiesta de navidad por primera vez en el siglo IV, cuando arrumbó la festividad romana del Dios-Sol invicto y presentó el nacimiento de Cristo como la victoria de la verdadera luz; que en esta refundición de una fiesta pagana en una solemnidad cristiana se tomaron asimismo antiguos elementos de la tradición judeo-cristiana, se hace patente por las informaciones de Bo Reicke.

Sin embargo, el especial calor humano que tanto nos conmueve en la fiesta de navidad y que incluso en los corazones de la cristiandad ha sobrepujado a la pascua, se desarrolló por primera vez en la edad media, y aquí fue Francisco de Asís el que, partiendo de su profundo amor al hombre Jesús, hacia el Dios-con-nosotros, contribuyó a introducir esta novedad. Su primer biógrafo, Tomás de Celano, nos cuenta en su segunda biografía lo siguiente: «Más que ninguna otra fiesta celebraba él la navidad con una alegría indescriptible. Él afirmaba que ésta era la fiesta de las fiestas, pues en ese día Dios se hizo un niño pequeño y se alimentó de leche del pecho de su madre, lo mismo que los demás niños. Francisco abrazaba -¡y con qué delicadeza y devoción!- las imágenes que representaban al niño Jesús y lleno de afecto y de compasión, como los niños, susurraba palabras de cariño. El nombre de Jesús era en sus labios dulce como la miel».³

¹ Ignacio de Antioquía, Carta a los magnesios, 3,1.

² B. Reicke, *Jatresfeier und Zeitenwende im Judentum und Christentum der Antike*: TThQ 150 (1970) 321- 334. Las perspectivas de este artículo que echa por tierra el consenso habido hasta ahora de los investigadores sobre el origen de la navidad y de la epifanía, parece que apenas han conseguido acceso en el campo de la ciencia litúrgica.

³ II Cel 151, 199.

De tales sentimientos procedió la famosa celebración de la navidad en Greccio, a la cual le pudieron animar e incitar su visita a la tierra santa y al pesebre que se halla en Santa María la Mayor en Roma; pero lo que sin duda influyó más en él fue el deseo de más cercanía, de más realidad. Y le movió asimismo a ello el deseo de hacer presente a Belén, de experimentar directamente la alegría del nacimiento del niño Jesús y de comunicar esa alegría a sus amigos.

De esa noche del pesebre nos habla Celano en la primera biografía, de tal manera que conmovió cada vez más a los hombres y, al mismo tiempo, contribuyó decisivamente a que pudiera desarrollarse y extenderse esta hermosísima costumbre de la navidad: la de montar «belenes» o «nacimientos».

Un curioso dato de esa noche me parece especialmente digno de ser mencionado. La región de Greccio había sido puesta a disposición de los pobres de Asís por un señor noble llamado Juan, del cual refiere Celano que, a pesar de su alta alcurnia y de su destacada posición, «no daba ninguna importancia a la nobleza de la sangre y sí mucha a la del alma que trataba de alcanzar». Por eso se había granjeado el amor de Francisco.⁴

De ese Juan nos cuenta Celano que, en aquella noche, se le otorgó la gracia de una visión. Vio que en el pesebre yacía un pequeño niño inmóvil, el cual se despertó de su sueño al aproximarse san Francisco: «Esta visión correspondía -dice Celano- a lo que efectivamente ocurrió, pues el niño Jesús se hallaba dormido a la sazón por estar olvidado en muchos corazones. Pero, a través de su siervo Francisco, se despertó el recuerdo de él y se imprimió imperecederamente en su memoria».⁵

En esta imagen describe con toda exactitud la nueva dimensión que Francisco otorgó a la fiesta cristiana de la navidad mediante su fe que penetraba en los corazones y en sus sentimientos más profundos: el descubrimiento de la revelación de Dios, que radica en el niño Jesús. Por ello se convirtió realmente en el «Emmanuel», en el Dios con nosotros, del cual no nos separa ningún obstáculo de sublimidad o lejanía: como niño, se aproximó tanto a nosotros que le podemos tratar sin rodeo de tú y, como nos acercamos al corazón de un niño, podemos tratarle con la confianza del tuteo.

En el niño Jesús se hace patente, más que en ninguna otra parte, la indefensión del amor de Dios: Dios viene sin armas, porque no pretende asaltar desde fuera, sino conquistar desde dentro y transformar a partir de dentro. Si algo puede desarmar y vencer a los hombres, su vanidad, su sentido de poder o su violencia, así como su codicia, eso es la impotencia de un niño. Dios eligió esa impotencia para vencernos y para hacernos entrar dentro de nosotros mismos.

Pero no olvidemos en este punto que el mayor título de dignidad de Jesucristo es el de «hijo», hijo de Dios; la dignidad divina se describe mediante una palabra que muestra a Jesús como un niño (= Hijo) que siempre ha de permanecer como tal. Su ser-niño se halla en una única y particularísima correspondencia con su divinidad, que es la divinidad del «Hijo». Así su condición de niño es la orientación de cómo podemos llegar a Dios, a la divinización. A partir de ahí es como hay que entender aquellas palabras: «Si no os hacéis como niños, no entraréis en el reino de los cielos (Mt 18,3).

El que no haya entendido el misterio de la navidad, no ha entendido lo que es más decisivo y fundamental en el ser cristiano. El que no ha aceptado eso, no puede entrar en el reino de los cielos. Esto es lo que Francisco pretendía recordar a la cristiandad de su época y a la de todos los tiempos posteriores.⁶

⁴ I Cel 30, 84.

⁵ I Cel 30, 86.

⁶ Cf. J. Ratzinger, *El Dios de Jesucristo*, Salamanca, 1981.

II

En la cueva de Greccio, por indicación de Francisco, se pusieron aquella noche un buey y un asno⁷. Efectivamente, él había dicho al noble Juan:

Desearía provocar el recuerdo del niño Jesús con toda la realidad posible, tal como nació en Belén y expresar todas las penas y molestias que tuvo que sufrir en su niñez. Desearía contemplar con mis ojos corporales cómo era aquello de estar recostado en un pesebre y dormir sobre las pajas entre un buey y un asno.⁸

Desde entonces, un buey y un asno forman parte de la representación del pesebre o nacimiento. ¿Pero de dónde proceden propiamente estos animales? Los relatos de la navidad del nuevo testamento no nos narran nada acerca de esto. Pero, si profundizamos esta cuestión, topamos con un hecho que es importante para todas las costumbres navideñas y sobre todo para la piedad navideña y pascual de la iglesia en la liturgia y al mismo tiempo en los usos populares.

El buey y el asno no son simples productos de la fantasía; se han convertido, por la fe de la iglesia, en la unidad del antiguo y nuevo testamento, en los acompañantes del acontecimiento navideño. En efecto, en Is, 1,3 se dice concretamente: «Conoce el buey a su dueño, y el asno el pesebre de su amo, pero Israel no entiende, mi pueblo no tiene conocimiento».

Los padres de la iglesia vieron en esas palabras una profecía que apuntaba al nuevo pueblo de Dios, a la iglesia de los judíos y de los cristianos⁹. Ante Dios, eran todos los hombres, tanto judíos como paganos, como bueyes y asnos, sin razón ni conocimiento. Pero el Niño, en el pesebre, abrió sus ojos de manera que ahora reconocen ya la voz de su dueño, la voz de su Señor.

En las representaciones medievales de la navidad, no deja de causar extrañeza hasta qué punto ambas bestezuelas tienen rostros casi humanos, y hasta qué punto se postran y se inclinan ante el misterio del Niño como si entendieran y estuvieran adorando. Pero esto era lógico, puesto que ambos animales eran como los símbolos proféticos tras los cuales se oculta el misterio de la iglesia, nuestro misterio, puesto que nosotros somos buey y asno frente a lo eterno, buey y asnos cuyos ojos se abren en la nochebuena de forma que, en el pesebre, reconocen a su Señor.

III

¿Pero le reconocemos realmente? Cuando nosotros ponemos el buey y el asno en el portal, deben venirnos a la memoria aquellas palabras de Isaías, las cuales no son sólo evangelio -promesa de un conocimiento que nos ha de llegar- sino también juicio por nuestra ceguera actual. El buey y el asno conocen, pero «Israel no tiene conocimiento, mi pueblo no tiene inteligencia».

¿Quién es hoy el buey y el asno, quién «mi pueblo», que está sin inteligencia? ¿En qué se conoce al buey y al asno y en qué a «mi pueblo»? ¿Por qué se da el fenómeno de que la irracionalidad conoce y la razón se halla ciega?

⁷ En España y en los países de nuestra cultura, decimos «el buey y la mula» en vez de «el buey y el asno». Esto hay que tenerlo en cuenta muy particularmente en las alusiones que se hacen a la Biblia, que no se ajustan a la «mula», sino al «asno» y en lo que dirá más adelante Mons. Albino luego Juan Pablo I (N. del T.)

⁸ I Cel 30, 84.

⁹ J. Ziegler.

Para encontrar una respuesta, debemos volvernos nuevamente, con los padres de la iglesia, a la primera navidad. ¿Quién es el que no conoció? ¿Y quién conoció? ¿Y por qué ocurrió así?

Ahora bien, el que no conoció fue Herodes, el cual tampoco comprende nada cuando se le anuncia el nacimiento del Niño. Sólo sabe de su afán de dominio y de su ambición de mando y de la manía persecutoria correspondiente y, por ello, se hallaba profundamente cegado (Mt 2,3). El que no conoció fue también «todo Jerusalén con él» (Ibid.). Quienes no conocieron fueron los hombres vestidos lujosamente, las gentes importantes (Mt 11,8). Los que no conocieron fueron los señores sabihondos, los entendidos en Biblia, los especialistas en la interpretación de la sagrada Escritura, los cuales conocían con exactitud los pasajes de la Biblia, y, sin embargo, no entendían una palabra (Mt 2,6).

Los que conocieron, comparados con esta famosa gentecilla del «buey y el asno» fueron: los pastores, los magos, María y José. ¿Podía ser de otra manera? En el establo donde él se encuentra no se ve gente fina, allí están como en su casa el buey y el asno.

¿Pero qué es lo que ocurre con nosotros? ¿Nos hallamos tan alejados del establo porque somos demasiado finos y demasiado sesudos para ello? ¿No nos enredamos también nosotros en sabihondas interpretaciones de la Biblia, en pruebas de la autenticidad o inautenticidad, de forma que nos hemos hecho ciegos para el Niño y no percibimos ya nada de él? ¿No estamos demasiado en «Jerusalén», en el palacio, encasillados en nosotros mismos, en nuestra propia gloria, en nuestras manías persecutorias para que podamos oír en seguida la voz de los ángeles, acudir al pesebre y ponernos a adorar?

Así en esta noche nos contemplan los rostros del buey y del asno que nos interrogan: mi pueblo carece de inteligencia, ¿no comprendes tú la voz de tu Señor? Cuando nosotros colocamos las figuras que nos son familiares en el pesebre, debemos pedir a Dios que otorgue a nuestros corazones aquella simplicidad o sencillez que sabe descubrir en el niño al Señor, tal como lo hizo, en tiempos, Francisco en Greccio. Entonces nos podría ocurrir lo que nos cuenta Celano, con unas palabras muy similares a las de san Lucas acerca de los pastores de la primera nochebuena (Lc 2,20), sobre los que participaron en la celebración de Greccio: todos regresaban a sus casas llenos de alegría.

Em complac sincerament amb vosaltres per aquesta suggestiva cerimònia, que amb la seva força evocadora, reclama a la nostra ment l'escena humana i divina del pessebre, el qual, des dels temps de la seva primera representació, feta, com és sabut, per Sant Francesc a Greccio la nit de Nadal de 1223, no ha cessat mai i no cessa, amb les seves més variades tradicions riques d'art, de poesia i de folklore, d'apassionar el sentiment popular i la pietat cristiana.

Joan Pau II
Angelus. 16 de desembre de 1979

Paraliturgia para bendecir el Nacimiento

Escrit de LEONARDO BOFF.

Extret de *Encarnação: a humanidade e a jovialidade de nosso Deus*

4a. ed. Vozes, Petrópolis, 1988

Traducción de Mª José Gavito Milano

Entrada: Todas las luces apagadas menos las del Nacimiento. Se canta un canto de adviento o un villancico.

Celebrante (trae en brazos al Niño Jesús y lo pone en el pesebre):

Hermanos, acabamos de poner al Niño Jesús en medio de nosotros.

En medio de la oscuridad y de las tinieblas...

La luz era débil, poco se podía ver. Es el símbolo de la humanidad en situación de adviento, de espera y de expectativa.

Ahora ha llegado el Niño.

Las tinieblas se han vuelto luz.

La noche se volvió día.

Esto es lo que significa Navidad: la fiesta de la luz, de la vida y del amor humanitario de nuestro Dios.

Se ha encendido la luz. Ahora podemos ver todo: a Dios como Padre, a los otros como hermanos, al mundo como la herencia que el Padre nos da.

Todo esto por causa del Misterio de esta noche santa y anunciada.

Ha nacido un sol que jamás tendrá ocaso: Jesucristo, Hijo eterno de Dios, nuestro Hermano bien amado.

Venimos aquí, al pesebre, para celebrarlo y adorarlo con los ángeles del cielo, con los hombres de la Tierra y con toda la naturaleza

Mensaje en nombre de los ángeles

¡Gloria a Dios en las alturas y paz en la Tierra a los hombres de buena voluntad!

Este es el mensaje que dicen los ángeles, mensajeros de Dios.

El Niño revela la gloria de Dios. No la gloria de un rey, ni la de un rico, ni la de un fuerte.

Es la gloria de Dios-niño, que es inocencia, candor, ternura y amor.

Ante la inocencia, calla el poderoso para contemplar.

Ante el candor, se inclina el violento para acariciar.

Ante la ternura, el insensible abre su corazón para comunicarse.

Ante el amor, todos se extasían y recobran la alegría de vivir.

*Esto es lo que sucede con la Navidad y con la gloria de Dios,
que es la vida del hombre.*

Esta gloria de Dios-niño trae reconciliación y paz a la Tierra.

Vivimos en medio de conflictos de vida y muerte.

Muchas veces no somos hermanos y con frecuencia somos enemigos.

La Navidad produce, al menos por unos momentos, paz y reconciliación.

Ante el pesebre nos sentimos hermanos hasta de los animales.

Todo se confraterniza: el cielo luminoso de los ángeles con la Tierra oscura de los hombres.

*¡Gloria a Dios en las alturas y paz en la Tierra
a los hombres de buena voluntad!*

Mensaje en nombre de los hombres (pastores)

En los campos de Belén había pastores.

Fueron los primeros que recibieron la gran noticia del nacimiento de la Luz verdadera que ilumina a todo hombre que viene a este mundo, Jesús.

Fueron al portal guiados por la Luz y, al verla, se llenaron de alegría.

Y comunicaron esta verdad que nos ha llegado hasta hoy: el Esperado por todos los siglos acaba de nacer. La gracia de Dios no abandonó la Tierra de los hombres. ¡El Salvador está entre nosotros!

Los pastores representan a toda la humanidad, especialmente a la parte de ella que Dios más ama: los pobres y los humildes de este mundo.

La Navidad crea esperanza en nuestro corazón: en el Reino que ahora se inaugura no habrá más pobreza que ofenda a Dios y humille a los hombres.

Este Niño da esperanza a los desesperados, consuela a los tristes, enjuga las lágrimas de todos los que sufren las penas de esta vida.

Hermanos, os anuncio una buena noticia, motivo de gran alegría para todos: ¡Hoy nos ha nacido el Libertador que es Cristo el Señor!

Mensaje en nombre de las criaturas de la naturaleza

Junto al pesebre descansan el buey y la mula.

En los campos, las ovejas y los perros pastores.

En el cielo las estrellas siguen su curso.

Todo está bañado por la luz que surge de la cueva donde reposa el Niño, sobre unas pajas, sonriendo.

La naturaleza no fue indiferente al nacimiento de Dios.

Las historias antiguas cuentan que cuando todo estaba en profundo silencio y la noche iba por la mitad de su curso... entonces, de repente, hubo un gran resplandor en el cielo y Dios bajó a la Tierra.

Había nacido el Verbo de la Vida.

Entonces, las hojas de los árboles callaron como muertas.

Entonces, el susurro del viento se suspendió en el aire.

Entonces, el gallo que cantaba paró a mitad de su canto.

Entonces, las aguas del riachuelo dejaron de correr.

Entonces, las ovejas que pastaban quedaron inmóviles.

Entonces, el pastor que levantaba su cayado quedó como petrificado.

Entonces, en ese momento, paró todo, se silenció todo, se interrumpió todo: nacía Jesucristo, nuestro Salvador y Señor de toda la creación.

Toda la naturaleza reconoce, agradece, y se une a los hombres delante del Pesebre .

En medio de nuestras tinieblas nació la verdadera Luz, y la Luz tiene más derecho que las tinieblas. Alegrémonos y hermanémonos con todos los seres del mundo.

El celebrante inciensa el Nacimiento (se canta un villancico)

Oración final del celebrante

Jesús, que fuiste Niño como cualquiera de nosotros. Danos en esta noche santa un alma de niño para que seamos sencillos, alegres, confiados, tiernos y cariñosos con todos: con los hombres, nuestros hermanos, y con todos los seres de tu creación.

Te lo pedimos por Ti mismo que siendo Hijo de Dios asumiste y consagraste todo y te hiciste nuestro hermano ahora y para siempre, por los siglos de los siglos. Amen.

Homenatge a Josep M. Garrut

El dia 12 de desembre es fa un acte d'homenatge al nostre soci Josep M. Garrut i Romà. És a la Capella de Santa Àgata de Barcelona, a les set de la tarda. Hi intervenen Joan Bassegoda i Nonell, conservador de la Reial Càtedra Gaudí i Daniel Giralt-Miracle, membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

Des d'aquí també volem fer arribar el nostre més sincer reconeixement al Sr. Josep M. Garrut. Tota la seva feina en pro del pessebre fa que aquest homenatge sigui merescudíssim.

El nostre pessebre

Text de Sílvia Soler

Extret del programa de la 6a Mostra de Pessebres de Badalona

Nadal de 2004

Al pessebre que fem a casa, amb els nostres fills, hi ha cinc camells, perquè l'any passat en vam perdre un i com que s'han de comprar de tres en tres, ningú els ha fet entendre que no s'hi poden posar tots. EL Nen Jesús, que era diminut, també es va perdre i un amic de l'escola ens en va deixar un –per què en tenia dos?– que està francament incòmode a la nostra menjadora, molt més petita.

Entre els pastors, hi ha camuflats alguns *cliks* de *Famóbil*, que també volen participar en el joc. L'àngel té una ala trencada i, perquè no es noti tant, el posem damunt del portal, recolzat en l'estrella de purpurina. De caganers, en tenim mitja dotzena: és la figureta que més els agrada i cada any en volen un de nou, així que entre el pou i l'olivera, hi ha un autèntic congrés de caganers.

És un pessebre poc convencional, és cert, però força realista: com que esdevé l'escenari dels jocs, al cap d'uns dies sembla que es tracti de la Palestina actual: mig desmuntat, figures tombades i la molsa feta malbé. Quan hi passo a prop, incorporo les figures i recol·loco el pont. Si fos tan fàcil tornar la vida als palestins morts, recuperar la idíl·lica pau del pessebre per a un país destruït.

Els jocs del pessebre

Amb aquest butlletí adjuntem els **Jocs del pessebre**. Un joc destinat a infants de diferents edats, perquè puguin jugar sols o en col·laboració amb els pares. Aquests jocs es repartiran als nens i nenes que aquest Nadal visitin les exposicions de pessebres de les entitats membres de la Federació Catalana de Pessebristes, que ha finançat una bona part del seu cost.

Els objectius d'aquest projecte són entretenir, incitar a buscar més informació o a fer preguntes sobre el pessebre i complementar la visita a l'exposició de diorames un cop finalitzada.

Tot i el cost que ha suposat per al nostre col·lectiu, cal valorar molt positivament aquest projecte, ja que permet fer arribar el món del pessebre a molts nens i nenes d'arreu de Catalunya.

Pessebre de Nôtre-Dame de París. Nadal de 2004

Fotografia de Quico Mañós

Confuci

Extret de <http://www.estiu.net/yi/historia.htm>

La història del llibre de les mutacions es reemprèn uns 600 anys més tard. A les afores de la ciutat de Qu-Fu es celebrava un matrimoni talment desproporcionat. Un home de 74 anys es casava amb una jove que no havia fet els 15. Era el que a l'antiga Xina en deien una "unió salvatge". Lògicament, la jove esposa tenia por de no tenir fills, però el "nuvi" s'havia preparat. En els dies pròxims al matrimoni eren freqüents els apropaments amb serventes i noies per a "virilitzar-se", tot apropiant-se de l'essència Yin de les dones i retenint l'esperma. També es feien servir anells de jade i altres artilugis. Malgrat la preparació que portava, la nit de nuvis tot va fallar. De totes maneres la noia va quedar en estat.

La noia, que es deia Zheng Sai, va marxar a un temple en la part alta d'una muntanya, per pregar per la seva fertilitat. Tot al llarg del camí, les plantes i els arbres la saludaven tot movent les fulles i fent pujar i baixar les branques quan ella passava. Tot això eren bons presagis.

Però a la nit va tenir un estrany somni. Se li va aparèixer el Senyor de les Aigües i li va dir:

- Tindràs un fill, que serà un savi. I el deixaràs en una morera buida.

Més tard va tenir un altre somni. Va veure cinc homes vells que portaven un unicorn cobert d'escames. L'unicorn va agenollar-se i va escopir una peça de jade als peus. En aquella peça de jade es podia llegir: "Un nen nascut de l'essència del jade succeirà a la dinastia decadent com un rei sense corona".

Zheng Sai estava en estat. Era el fruit de l'esperit de jade? Va donar a llum en una caverna coneguda amb el nom de "la Morera Buida". Hi va haver miracles, esperits femenins van untar la caverna amb perfums, i uns dracs muntaven guàrdia. Va sortir una font d'aigua calenta per a poder rentar el nen i sonava una música celestial.

Això passava l'any 551 aC. No és massa difícil trobar paral·lelismes entre aquesta història i la del naixement de Crist. L'estable no es la cova? I l'Esperit Sant cristià no és l'esperit del jade? I l'incens dels mags no és un perfum? I els dracs no podrien ser el bou i la mula? No era Zhang Sei una verge gràcies a que el seu marit tenia 74 anys?

Al fill de Zhang sei li van dir Kiu. Va passar els tres primers dies a terra, amb l'essència de la terra com a únic aliment. El cognom d'aquest nen era Kong Tseu. Nosaltres l'hem rebatejat com a Confuci.

Confuci va portar una vida gris. Als 34 anys es va aficionar a la música i més tard va ser ministre de justícia sense massa èxit. Als 73 anys es va retirar i va començar a estudiar el Yi Jing. Va dir "si aconseguíssi afegir 50 anys a la meua vida, tots els dedicaria a la lectura del Yi Jing. Només llavors els meus errors començarien a no ser massa greus".

Va escriure el text conegut com "Les 10 Ales", que forma part del Yi Jing.

Així doncs, l'autoria del llibre de les mutacions esta compartida per Fu Shi, el rei Wen, el Duc de Txou i Confuci.

Confuci va morir l'any 479 aC. Quan va morir cantava, acompanyant-se amb un llaüt: "El pic sagrat s'ensorra, la biga mestra cedeix, el savi se'n va com una flor marcida..."

Ja heu visitat la nova pàgina web d'**El Bou i la Mula**?

www.elbouilamula.net

Homenatges

Les següents línies volen ser un petit homenatge a tres grans pessebristes que ens han deixat durant aquest any 2005. De procedències diferents, tots ells tenen en comú que van treballar i van estimar el pessebre. Si el pessebrisme val la pena és gràcies a persones com ells que, des de la seva senzillesa, han ajudat a difondre aquesta tradició. A.D.G.

Joan Cusachs i Clarà

La història recent de l'Associació de Pessebristes de Mataró (i del pessebre a la ciutat) no es pot entendre sense tenir en compte l'aportació de Joan Cusachs (1929-2005). L'any 1987 va rebre el premi Sant Francesc d'Assís, en reconeixement al treball i dedicació a l'Associació. "La influència franciscana d'altres temps en l'Associació de Pessebristes es manté ara gràcies al treball incansable de Joan Cusachs. Va ser elegit secretari l'any 1982, en substitució de Manuel Serena, que el 1974 havia rellevat Jaume Oliveras. Del 1994 al 1998 el va substituir Antoni Daniel Lou Martínez; Cusachs va tornar a exercir formalment de secretari des de 1998 fins a l'any 2000. Aquell any es va fer càrrec de la secretaria Jesús Boné Pastor. Bone segueix brillantment les passes d'Oliveras i Cusachs, el treball dels quals va ser decisiu, cada un a la seva època i amb el seu estil, a l'hora de promoure la imatge pública de l'Associació i per dotar-la d'una bona organització. Des de l'any 1982 fins ara, Joan Cusachs, amb l'ajuda de la seva esposa Rosa Sancho Marco, no només ha revitalitzat la secretaria de l'entitat sinó que ha estat promotor de noves iniciatives. I això només es pot entendre si es té en compte la seva condició de terciari franciscà. La tasca des de l'anonimat del V.O.T., que ja s'havia manifestat en la convocatòria del primer concurs de pessebres l'any 1926, reapareix en els nostres dies". (extret del llibre d'Albert Dresaire, *El pessebre a Mataró. Història d'una tradició viva*. Mataró, 2004).

Tomás López Castelo

Era (i ho era de feia molts anys) el president de l'Asociación Belenista de Cartagena - La Unión. Des d'aquella entitat en Tomás va promoure i va treballar de valent pel pessebre. Va promoure l'edició de moltes i moltes publicacions pessebristes (sobre el pessebre a Cartagena, i a la regió de Múrcia i en general) i molts llibres sobre la història i les tradicions de la seva ciutat, Cartagena, i de La Unión, on residia. Fa anys havia participat activament en el pessebrisme espanyol, i em consta que coneixia i admirava el nostre col·lectiu. De fet, la feina que ell va fer té molts punts en comú

amb l'esperit d'**El Bou i la Mula**. A més, l'Associació de Pessebristes que ell presidia sempre s'havia destacat a l'hora de donar vida al teixit cultural i social de Cartagena i de La Unión. Aquestes dues ciutats, i el món del pessebrisme espanyol, han patit una gran pèrdua. Des d'aquí volem fer arribar el nostre condol a la seva vídua.

Agustí Castellano

L'Agustí Castellano ajudava a la seva esposa, l'Aurora Mas, a fer les petites figures populars que cada Nadal venien a les seves dues paradetes de la Fira de Santa Llúcia de la Catedral de Barcelona. L'Aurora va començar treballant al taller de figures de Miquel Riera, i després de la mort de Roser Cotanda (muller de Miquel Riera), va voler continuar realitzant figures de pessebre en miniatura, a fi que no és perdés tot allò que havia après. El pis de Nou Barris on vivien l'Agustí i l'Aurora era el petit taller d'on sorgien centenars de figuretes, de caire popular, moltes d'elles amb barretina, que fan les delícies dels més petits. Les figures com les que produeixen l'Aurora i l'Agustí potser són poc conegudes pels pessebristes de moltes associacions, però són imprescindibles per fer que el pessebre sigui una tradició viva. Sempre recordarem a l'Agustí, amb la seva gorra, a la paradeta de figures de davant la Catedral. I recordarem amb nostàlgia aquell moment quasi màgic d'anar a muntar les parades de bon matí, feina que havíem compartit més d'un any amb l'Agustí i la seva família. El proper Nadal no hi serà, però l'Aurora, amb l'ajuda de les seves filles, no deixarà d'assistir amb les seves paradetes a aquesta fira, tal com ha fet des de fa més de 50 anys. Des d'aquí li volem fer arribar a l'Aurora el nostre ànim i tot el nostre suport.

Pessebre actual

Carta de Conxita Aguilar Bartes. Manlleu

El Periódico, 24 de desembre de 2004

S'ha gastat molta tinta per parlar del pessebre que s'ha instal·lat a la plaça de Sant Jaume durant aquestes festes. En realitat, no és res més que una actualització del pessebre tan nostre, i que ara s'ha acostat a la gent dels nostres dies. Un pessebre per als que no hem utilitzat el camell per desplaçar-nos i no ens hem escalfat amb bous i mules, perquè també fem Nadal els que ens escalfem amb butà i ens movem amb cotxe. Entenc que el pessebre pugui generar cert debat, però no deixa de ser res més que una obra d'art contemporani. Espero que els que ara el qüestionen no facin el mateix amb els Pastorets interpretats per persones estrangeres. Les tradicions són de tothom.

El racó dels poetes

El pessebre de la mare

Amb masies acurades,
entre serres escarpades,
uns matolls de farigola,
foc, clemàstecs i perola,
bestiar menjant farratge
i els tres Reis amb el seu patge,
la mare feia el pessebre
a la punta de l'escon.
No hi faltava mai la font
tota coberta de gebre.
A l'estable el Naixement
sota el blau del firmament
adornat amb dotze estrelles.
Mula i bou duien esquelles.

Joan Garnatxe

Del llibre *POEMES* d'Enric Bahí i Joan Garnatxe

Pessebre

Ai, Jesuset del pessebre,
Jesús de Getsemaní,
oh bon Jesús del Calvari,
mon Jesús, Pastor Diví!
Us tenim sobre la molsa
com un branc de romaní,
sota un portalet de suro
i un bruc a punt de florir,
en el recer d'una estrella
perlejant de serení,
entre fulles d'atzavara
i ovelles i el rajolí
de la font plena de somnis
com el cant d'un violí.
Ai, Jesuset del pessebre,
feu-nos humils com el bri
de la seca farigola
que us fa d'arbre gegantí.
Endolciu-nos la pregària,
Jesús de Getsemaní
amb la mel i confitures
d'aquests pastors del camí.
Que ens aturi la caiguda,
si el Calvari hem de seguir,
l'ala sedosa de l'àngel
que ara davalla d'un pi.
Deu mansuetud d'ovella
al nostre cor pelegrí
per adormir-se en la vostra
cleda, mon Pastor Diví.

Ara us tenim entre molsa
bolcadet amb draps de lli.

Josefina Tura de Bertran (1899)

Pessebres de paper

Aquest Nadal, a la sala del primer pis del Grup Pessebrista de Castellar del Vallès, s'exposarà la col·lecció de pessebres desplegable de paper de la Sra. Eulàlia Sicart i Noguera. Aquests pessebres estan datats entre els anys 1930 i 1960 i molts d'ells es feien servir com a felicitacions de Nadal. És una altra forma curiosa de fer el pessebre ja que un cop desplegats adopten una forma de petit diorama amb les figures i els paisatges repartits en dos o tres termes diferents. Horaris: del 4 de desembre al 5 de febrer. Diumenges i festius de 12 a 14 i de 5 a 8. Dissabtes de 12 a 14 i de 6 a 8. Passat Reis només diumenges.

Enric Benavent

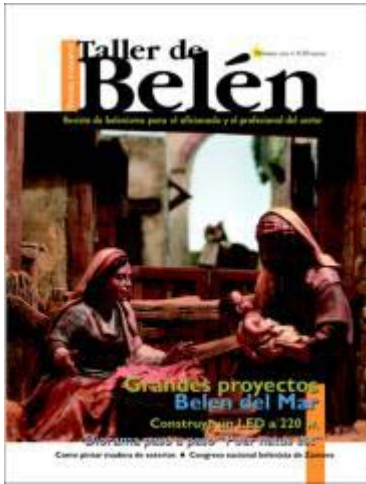
Acudit

www.pessebres.com

El portal del pessebre a Catalunya

Les notes d'El Bou i la Mula

Taller de belén. Aquest és el nom de la revista que ha aparegut recentment i que es defineix com una revista "que le acercará la actualidad del mundo del belenismo y le mantendrá informado acerca de todo lo que sucede, además de recoger artículos interesantísimos describiendo técnicas diversas y aportaciones personales de nuestros colaboradores." Podeu trobar més informació a la pàgina web de l'editorial: www.editorialae.com. **Enric Benavent**

Marsella. Marie-Pascale Mallé és la conservadora en cap del *Patrimoine Mission pour le Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée*. Enguany ha vingut més d'una vegada a Catalunya per recollir dades sobre la tradició del pessebre a casa nostra i per adquirir, també, pessebres i figures de pessebre. Està preparant una gran exposició sobre el pessebre a Europa que es farà a Marsella durant les festes de Nadal de l'any 2006. En nostre col·lectiu hi està col·laborant. Seguirem informant. **Albert Dresaire**

Pessebres ecumènics. El dia de Nadal de 2004 a la tarda, a Catalunya Ràdio, el programa *Vents del Nord, Vents del Sud* (Toni Arbonès) va estar dedicat a explicar com viuen les tradicions nadalenques els immigrants que viuen a casa nostra. Hi parlava Francesc Torredelflors. Va parlar una estona del pessebre i va explicar que no només el fan els cristians catòlics: ortodoxes, protestants... són comunitats que també fan pessebre. En el cas dels protestants, sembla que després d'una reforma dels anys seixanta hi ha països europeus de majoria protestant on s'ha promogut el pessebre. Caldrà tenir-ho en compte i investigar-ho... **Albert Dresaire**

IPEC. Gràcies a una subvenció del centre de Cultura Popular i Tradicional de Catalunya (CCPTC), el nostre col·lectiu està continuant l'inventari de figures de pessebre de la col·lecció de l'Associació de Pessebristes de Mataró. El projecte es fa dins el marc de l'Inventari de patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC) que l'entitat promotora (CCPTC) porta realitzant des de fa anys. Així clourem l'inventari que ja vam iniciar ara fa un any. **Jordi Montlló**

Damià Campeny. Durant aquestes festes de Nadal la Pia Almoïna ens presenta una exposició dedicada a l'escultor mataroní Damià Campeny (1771-1855), en motiu dels 150 anys de la seva mort. Una exposició que de ben segur valdrà la pena visitar! **Albert Dresaire**

Nova entitat. Ha nascut una nova entitat pessebrista, amb seu a Bilbao: Asociación Belenista Santos Justo y Pastor. Ens conviden a visitar www.asobelenjustoypastor.org.

Albert Dresaire

Conferències a Granollers. El nostre col·lectiu farà dues conferències a Granollers. Són: *Per què fem el pessebre? Aproximació al sentit de les tradicions de Nadal*, a càrrec d'Enric Benavent, pessebrista, educador i professor de la URL (dimecres 21 de desembre de 2005) i *Pessebre i societat. Els valors patrimonials del pessebre*, a càrrec de Jordi Montlló, pessebrista, museòleg i historiador (dimecres 4 de gener de 2006). Més informació a la nostra web. **Enric Benavent**

Bibliografia pessebrista. Fa temps que, a estones perdudes, estic omplint una base de dades amb totes les publicacions (llibres i opuscles) de temàtica pessebrista que tinc a casa. Des d'El Bou i la Mula tenim el projecte, a mig termini, de poder oferir a la nostra pàgina web tota mena de recursos sobre el pessebre. I el llistat de les publicacions existents sobre aquest tema (de Catalunya, com a mínim) pot ser un objectiu assolible entre tots. **Albert Dresaire**

Aquest butlletí és una publicació d'ordre intern del Col·lectiu d'opinió, recerca i difusió del pessebre *El Bou i la Mula*. Els interessats en contactar-hi podeu fer-ho a través d'Internet: www.elbouilamula.net
A/e.: info@elbouilamula.net